

grebet udenrigspolitik, således at han er i overensstemmelse med ministeriets egne idealforestillinger, men det er tvivlsomt, om disse forestillinger deltes af alle dem, der handlede med englændere i 'imperialismens tidsalder'.

KNUD LARSEN

SHELTON H. SHORT: *British Attitudes to the Schleswig-Holstein Question, 1848-50*. 245 maskinskrevne sider. Kopi i Det kgl. Bibliotek.

I maj 1969 opnåede en yngre amerikansk historiker, *Shelton H. Short* (fra Virginia), den filosofiske doktorgrad ved Edinburghs universitet for sit arbejde om »British Attitudes to the Schleswig-Holstein Question, 1848-50«. Som bekendt kræves det i lande som bl. a. England og Amerika ikke, at disputater trykkes.

Udover en indledning og slutning indeholder Shorts velskrevne og godt disponerede arbejde følgende fem kapitler: *Economic Considerations; The Court, Cabinet and Parliament; Newspapers; Periodicals and Men of Letters*. De 3 sidste kapitler, altså skildringen af »den offentlige mening«, udgør med deres ca. 150 sider værkets hovedbestanddel.

Den engelske offentlige mening var, som bekendt, prodansk, og Short illustrerer dette ved talrige citater fra aviserne. Man sørgede, når det gik danskerne ilde, og frydedes over deres sejre ved Fredericia og Isted og afværgelsen af stormen på Frederiksstad. Forbigående kritik mødte Danmark dog ved dets opsigelse af Malmø-våbenstilstanden i foråret 1849, og visse klager over den for handelen på Nordtyskland generende danske blokade gav sig til kende i bladene.

Shorts fremstilling har nok stort set en oversigtsmæssig karakter. Men han har benyttet en omfattende litteratur – foruden de talrige aviser og tidsskrifter – og adskillige af værkets oplysninger har sikkert interesse for danske historikere, der sysler med nævnte tidsrum. Arkivalisk materiale har han brugt meget lidt og ingen avisarkiver. Jeg skal dog nævne, at han fra Richard Cobdens papirer i British Museum citerer flere breve fra Cobden, der viser dennes tyskvenlige indstilling og forbindelser med den tyske gesandt i London, Bunsen.

Skønt Short er i stand til at læse dansk, godtager han – som mange andre engelske forskere – tilsyneladende uden kritik de slesvig-holstenske dogmer om Slesvigs og Holstens statsretlige forhold og om Sydslesvigs befolkning som »ethnically« tysk. Den tysk-propagandistiske terminus »the Elbe Duchies« om Slesvig og Holsten løber ham også let i pennen såvel som den u-engelske form »Schleswig«. – En del mindre errata skal jeg lade uomtalt.

HOLGER HJELHOLT

GÜNTER RICHTER: *Friedrich von Holstein. Ein Mitarbeiter Bismarcks*. Lübeck und Hamburg, Matthiesen Verlag, 1966. 188 s. 20 DM.

Bismarck har haft en så dominerende stilling i den offentlige bevidsthed og i den historiske forskning, at hans medarbejdere og deres indsats som oftest er blevet glemt. Richters hensigt har været at råde bod herpå gennem en case study